

טורקיה במדיה הישראלית (מרץ-מאי 2025): איום או שותף אסטרטגי?

תקציר

ניתוח זה בוחן כיצד התקשורת הישראלית מציגה את היחסים עם טורקיה בחודשים מרץ-מאי 2025, וחושף שינוי דרמטי בגישה הישראלית כלפי טורקיה תחת ארדואן. על בסיס סקירה של כלי התקשורת, דוחות ממשלתיים וניתוחי מומחים, המחקר מזהה חמישה תחומי מתח עיקריים: תחרות צבאית בסוריה, עימות אידיאולוגי סביב חמאס, מלחמה כלכלית באמצעות חרמות, תמרונים דיפלומטיים וגיבוש בריתות חדשות. הממצאים מראים כי ישראל רואה בטורקיה לא רק שכנה בעייתית, אלא יריבה אסטרטגית המסוגלת לאתגר את האינטרסים הישראליים במספר זירות.

הנוכחות הטורקית בסוריה

התקשורת הישראלית מביעה חשש גובר מההתרחבות הטורקית בסוריה. הג'רוזלם פוסט¹ מציין כי חזירת כטב"מים טורקיים למרחב האוויר הישראלי כבר לא נשמעת דמיונית - "עד 2025, זה הפך לאיום ממשי". הנשיא הטורקי ארדואן קרא בגלוי לאללה "להביא חורבן על ישראל הציונית", דבר שמשמעותו עימות צבאי ישיר בלתי נמנע. טורקיה כבר מבוססת ליד גבולותינו וככל הנראה לא תעזוב מרצונה.

לאחר המהפכה שטורקיה תמכה בה בדמשק בדצמבר 2024, הפכה אנקרה לשחקן הכוח המרכזי בסוריה, ושולטת ישירות או בעקיפין ב-8,000 קמ"ר - מאידליב ועד ראס אל-עין - קרוב בצורה מסוכנת לגבולנו. המשטר הסורי האסלאמיסטי החדש, בעל הברית הגלוי של אנקרה, מנהל משא ומתן על פריסה קבועה של כוחות טורקיים ומערכות הגנה אווירית מתקדמות בסוריה, דבר שישנה לחלוטין את האזון האסטרטגי. לפי דוח ועדת נגל שפורסם בינואר 2025, ההתחזקות הצבאית הטורקית בסוריה מוגדרת כ"מסוכנת אפילו יותר מהאיום האיראני".

מקורות ישראליים מדווחים כי וושינגטון הודיעה לירושלים על הנסיגה המתוכננת של חלק גדול מהכוחות האמריקניים מצפון סוריה בחודשים הקרובים. הדבר העלה חששות שטורקיה תנסה להרחיב את השפעתה באזור². ישראל מזהירה: "כל נוכחות טורקית קבועה בבסיסים כמו תדמור ו T-4-תחצה קו אדום ותסכן את חופש הפעולה של צה"ל בצפון"³. במהלך המגעים בין נציגים ישראליים וטורקיים בבאקו, הצד הישראלי הבהיר בחדות כי כל שינוי בפריסה של כוחות זרים בסוריה - במיוחד הקמת בסיסים טורקיים באזור פלמירה - בלתי מקובל⁴. הפגישה התקיימה בתיווך אזרבייג'ני: הצדדים הסכימו על מנגנון למניעת עימותים בסוריה, דומה לתיאום הישראלי-רוסי הקודם⁵.

ישראל הבהירה בצורה ברורה כי הצבת בסיסים טורקיים בפלמירה זהו קו אדום (ציטוט: "ייחשב הפרת הסכמים"), ו"כל פעולה המאיימת על ישראל תסכן את המשטר של אל-שראע"⁶. לפי התקשורת הישראלית, צה"ל ביצע תקיפות מקדימות על בסיס T-4 הסורי ומתקנים אחרים שטורקיה התכוונה להשתלט עליהם⁷.

¹ jpost.com

² allisrael.com

³ ynetnews.com

⁴ vesty.co.il

⁵ ynetnews.com

⁶ ynet.co.il

⁷ allisrael.com

במסד הביטחון קוראים לתקיפות אלה "מרוץ נגד הזמן" - מאמץ למנוע התבססות טורקית לפני שארה"ב תעזוב סופית את סוריה.⁸ אנליסטים ישראלים מדגישים כי הופעת כוחות טורקיים במרכז סוריה (רחוק מהגבולות הטורקיים) מאיימת ברצינות על חופש הפעולה של חיל האוויר ועלולה לאיים ישירות על הגבול ברמת הגולן.

לדברי מומחים צבאיים, "כוונת טורקיה לפרוס מערכות הגנה אווירית ומכ"מים בשדות התעופה הסוריים במרכז המדינה מהווה איום ישיר על חופש הפעולה שלנו בסוריה".⁹ לא במקרה תקיפות צה"ל ב-5 באפריל השמידו לחלוטין את בסיס T-4, ושלחו לאנקרה מסר חד על אי הקבלה של צעדים כאלה. בחוגי ההנהגה נשמעות הערכות כי טורקיה מבקשת למלא את החלל שנוצר לאחר עקירת איראן מסוריה, והמעמד הצבאי שלה ליד גבולותינו "מסוכן אפילו יותר מהחזית האיראנית בסוריה".

תמיכה בחמאס ובארגונים פלסטיניים

ישראל היום פרסם נתונים חושפניים על הקשרים ההדוקים בין אנקרה לחמאס. לפי דוח המרכז למידע ולמודיעין על טרור ע"ש מאיר עמית, מסמכים שנתפסו בעזה מכילים עדויות מדהימות לאופן שבו חמאס השתמש בטורקיה לפעילות טרור נגד ישראל.¹⁰

מסמך אחד מתאר תוכנית ליצירת "זרוע ביטחון סודית של חמאס בטורקיה" לתיאום פיגועי טרור בחו"ל - כולל חיסול אנשי צבא ישראלים ותקיפות על כלי שיט ישראלים. המחברים מציינים כי חמאס מתכוון להרחיב את הקשרים עם אנקרה.

המסקנה: "גירוש מחבלים (במיוחד מפקדים) מחוץ לגבולות ישראל - ובמיוחד לטורקיה - עלול לחזק את בסיס חמאס על אדמה טורקית, לעזור לשקם את הזרוע הצבאית ולהקל על החזרת משוחררים לטרור. התהליך הזה יחזק את עמדות ההנהגה החיצונית של חמאס תחת חסות טורקיה ויוביל לעלייה בפיגועי חמאס מחוץ לישראל." יותר מכך, "בגלל המיקום הגיאוגרפי של טורקיה והיחסים המתוחים שלה עם ישראל, יהיה קשה לשב"כ ולמוסד לפעול ביעילות נגד תשתית ופעילות חמאס בשטח הטורקי" - קובע הדוח. למרות שאנקרה מכחישה רשמית תמיכה בטרור חמאס, בפועל היא מקלה עליו בתחומי כלכלה, צבא, פוליטיקה ואידיאולוגיה.

המסמכים כוללים פרוטוקול של פגישה בין מנהיגי חמאס לארדואן. בנובמבר 2019, ח'אלד משעל, צלאח אל-עארורי ואחרים מההנהגה נפגשו באיסטנבול עם הנשיא הטורקי וראש המודיעין הטורקי האקן פידאן. באותה פגישה, נציגי חמאס כינו את המבצע הצבאי הטורקי בסוריה "מודל של מנהיגות מוכשרת" והדגישו כי בין השחקנים הערבים, הם כמעט היחידים שתמכו בטורקיה. ארדואן התלונן שמדינות ערב אינן מעריכות אותו, למרות שהוא מחסה 3.5 מיליון פליטים סוריים.

במהלך השיחה, משעל ביקש מאנקרה עזרה בשחרור ארבעה פעילי חמאס שנעצרו בלוב ב-2016 בגין הברחת נשק לעזה - לאחר מכן, בזכות ההשפעה הטורקית, האנשים הללו אכן שוחררו ב-2023. בנוסף, משעל התלונן על הקשיים הכספיים של חמאס: איראן, לדבריו, חוותה קשיים בהעברות כספיות באותו זמן (בגלל סנקציות והכלכלה שלה), וסעודיה הפחיתה סיוע לפלסטינים ועצרה יותר מ-60 פעילי חמאס.

⁸ [ynetnews.com](https://www.ynetnews.com)

⁹ blogs.timesofisrael.com

¹⁰ israelhayom.co.il

על הרקע הזה, משעל שיבחה את התמיכה הטורקית, אבל דרש בדחיפות מארדואן להקצות תקציב חודשי לחמאס ואפילו למנות נציג טורקי קבוע בעזה (כמו השליח הקטרי מוחמד אל-עמאדי).

"אני יודע שהעומס שלך כבד, אבל כל סכום שתיתן לנו לא יהרוג את טורקיה, אבל יחיה את חמאס", הפציר משעל במנהיג הטורקי. הציטוט הזה, שהובא בתקשורת הישראלית, מדגים בבירור את התפקיד של אנקרה כאחת התומכות העיקריות של חמאס בשנים האחרונות.

כפי שציין יינט¹¹, הקשרים האידיאולוגיים של אנקרה עם "האחים המוסלמים", שחמאס חלק ממנה, קבעו במידה רבה את ההחמרה ביחסי טורקיה-ישראל לאחר 7 באוקטובר 2023. במהלך מלחמת עזה, אנקרה נקטה עמדה פרו-חמאס חדשה: ארדואן לא רק ניתק את תהליך הנורמליזציה עם ירושלים אלא גם סיפק במה למנהיגי חמאס שמצאו מקלט בטורקיה. התקשורת הישראלית מדגישה כי טורקיה מספקת במפורש מקלט לפעילי חמאס - במיוחד חברי רשת יהודה ושומרון של הארגון. למרות התחייבויות אנקרה במסגרת הסכמי פיוס קודמים, הנהגת חמאס ממשיכה לתאם¹² פעילות טרור ביהודה ושומרון מאיסטנבול¹³.

יותר מכך, הנשיא ארדואן מהלל בפומבי את לוחמי חמאס: במהלך תפילות עיד אל-פיטר ב-30 במרץ 2025, הוא איחל "רחמים לשהידים והחלמה מהירה לוותיקים", כשהתכוון להרוגים ופצועי חמאס וג'האד שפעלו נגד ישראל¹⁴. מעמד מוגבה כזה של לוחמים פלסטיניים ברטוריקה של אנקרה מאשר את התפיסה הישראלית של תמיכה גלויה של טורקיה בארגונים פלסטיניים חמושים.

¹¹ [ynetnews.com](https://www.ynetnews.com)

¹² [jpost.com](https://www.jpost.com)

¹³ [jiss.org.il](https://www.jiss.org.il)

¹⁴ [jpost.com](https://www.jpost.com)

הרטוריקה האידיאולוגית של אנקרה

הצהרות אנטי-ציוניות

התקשורת הישראלית מקדישה תשומת לב רבה לרטוריקה הקשה של ההנהגה הטורקית. מהדהד במיוחד היה נאומו של ארדואן ב-30 במרץ 2025 במסגד צ'אמליג'ה באיסטנבול. בציטוט מסוכנות אנדולו הטורקית, הג'רוזלם פוסט דיווח כי ארדואן פנה אל הקדוש ברוך הוא בתפילה: "שיחריב אללה את ישראל הציונית". המילים הללו, שנאמרו בנוכחות אלפי מאמינים בעיד אל-פיטר, גרמו לגל גינויים בישראל. שר החוץ ג'עדון סער הגיב מיד, וכינה את ארדואן "דיקטטור אנטישמי" ש"סוף סוף הראה את פניו האמיתיות"¹⁵. סער הדגיש כי "ישראל אינה צריכה הרצאות מוסר אבסורדיות מארדואן" והוסיף: "ארדואן מסוכן לאזור ולעמו, דבר שהוכח שוב באירועים האחרונים. אנו מקווים שמדינות נאט"ו יבינו עד כמה הוא מסוכן - וככל שמוקדם יותר, כך טוב יותר."

אידיאולוגיה אסלאמיסטית ותדמית הסולטן

אנליסטים ישראליים מצביעים בקביעות על הבסיס האידיאולוגי של מדיניות אנקרה. העיתון מקור ראשון מציין כי מפלגתו ומשטרו של ארדואן קשורים בחוזקה לתנועת "האחים המוסלמים", מה שמקרב אותם לחמאס ויוצר עוינות ארוכת טווח לפרויקט הציוני. הרטוריקה העוינת של אנקרה התחדדה באופן דרמטי לאחר תחילת מלחמת עזה: טורקיה בעצם הביאה את היחסים עם ישראל לרמת עימות קשה. ארדואן הצהיר בפומבי כי הוא אינו רואה בחמאס מחבלים, וכינה אותם "תנועת שחרור של מוג'אהדין הנלחמים על אדמתם"¹⁶. הוא גם האשים את ישראל ב"רצח עם בעזה" וב"ברבריות נגד אחים מוסלמים", כשהוא מנסה להוביל את האופוזיציה הפאן-אסלאמית נגד ישראל. בתקשורת הישראלית, ארדואן עצמו נקרא לעתים קרובות "סולטן", מה שמצביע על שאיפותיו הניאו-עות'מאניות. יינט מדגיש כי רצונו של ארדואן להרחיב נוכחות צבאית-כלכלית ברחבי המזרח התיכון הוא חלק מה"אסטרטגיה הניאו-עות'מאנית" שלו לחידוש השפעתה של טורקיה כמעצמה אזורית דומיננטית¹⁷. מסלול כזה של אנקרה, המשלב אסלאמיזם ואימפריאליזם, גורם לחשדנות בירושלים. פרשנים מציינים כי ארדואן "גורר את העם הטורקי ללהבות שנאה ואלימות למען חבריו מחמאס", וקורא לכל העולם האסלאמי להתאחד נגד ישראל. הדבר מחזק את תדמיתו של ארדואן כמנהיג של חזית אסלאמיסטית עוינת למדינה היהודית. בישראל עצמה, רטוריקה כזו נתפסת לא רק כאנטי-ציונית אלא גם כאנטישמית - כפי שהצהיר ישירות סער, ופוליטיקאים ישראליים רבים מסכימים עמו.

מהפשרה לעימות חדש

עוד ב-2022, היחסים ישראל-טורקיה חוו תקופת התחממות (ביקורו של הנשיא הרצוג באנקרה, פגישות בין ארדואן ללפיד ונתניהו)¹⁸. אבל מלחמת 2023 מחקה את ההישגים הללו.

¹⁵ [allisrael.com](https://www.allisrael.com)

¹⁶ [jpost.com](https://www.jpost.com)

¹⁷ [ynetnews.com](https://www.ynetnews.com)

¹⁸ [vesty.co.il](https://www.vesty.co.il)

בחודשים האחרונים (תחילת 2025), התקשורת הישראלית ציינה כי המדינות מצאו את עצמן "במסלול התנגשות". האשמות נגד ישראל נשמעות יותר ויותר באנקרה, וטורקיה עצמה נוקטת צעדים לחסום את המדיניות הישראלית בפורומים בינלאומיים.

כך, משרד החוץ הטורקי גינה את המבצעים הישראליים בלבנון ובסוריה, וארדואן קרא ליצירת "ברית אסלאמית" נגד ישראל. בתל אביב זה נתפס כניסיון של אנקרה להוביל חזית אנטי-ישראלית בעולם האסלאמי. עם זאת, פקידים ישראליים מנסים להימנע מהסלמה ישירה. ראש הממשלה נתניהו הדגיש ב-9 באפריל כי ישראל אינה מחפשת עימות עם אנקרה, למרות שהיא מוכנה לצעדים נחרצים להגנת ביטחונה¹⁹. כך, בשיח התקשורתי הישראלי, תדמיתה של טורקיה תחת הנהגתו של ארדואן היא יריבה אידיאולוגית שהרטוריקה האגרסיבית והשאיפות הניאו-עות'מאניות שלה הופכות אותו ליריב אסטרטגי מסוכן פוטנציאלי באזור.

¹⁹ vesty.co.il

יוזמות דיפלומטיות של טורקיה ותפקידה כמתווכת

המגעים בבאקו (אפריל 2025)

מול איום העימות הישיר בסוריה, ישראל וטורקיה יזמו מגעים דיפלומטיים. ב-10 באפריל התקיימה בבאקו (אזרבייג'ן) הפגישה הטכנית הראשונה של משלחות משתי המדינות. לפי הודעה ממשרד ראש הממשלה, הפגישה נערכה בהנהגת יועץ הביטחון הלאומי צחי הנגבי מהצד הישראלי ונציגים טורקיים בכירים מקבילים²⁰. ישראל הודתה לנשיא אלייב על התיווך והדגישה כי הצדדים "הציגו את האינטרסים שלהם באזור והסכימו להמשיך בדיאלוג לשמירה על היציבות". לפי מקורות טורקיים, ישראל אפילו העלתה הצעה לחלוקת תחומי השפעה בסוריה: השארת צפון המדינה תחת שליטה טורקית, הדרום תחת אחריות ישראלית (צה"ל), והפיכת האזורים המרכזיים לאזור פעולה משותפת מתואמת. כמו כן, כפי שטוענים מקורות טורקיים, ירושלים הביעה נכונות להימנע ממבצעים בצפון סוריה כדי למנוע התנגשויות ישירות עם כוחות טורקיים. למרות שישראלים אינם מאשרים פרטי הצעה זו, הפגישה באזרבייג'ן עצמה הפכה לאות ששני הצדדים מנסים "למנוע עימותים בסוריה ולמצוא מנגנון דה-אסקלציה"²¹.

דה-אסקלציה לפי המודל ישראל-רוסיה

אחד הנושאים המרכזיים במגעים בבאקו היה הסכמה ליצירת "טלפון אדום" בין הצבאות - כלומר, מנגנון מניעת תקריות דומה למה שהיה קיים בין ישראל לרוסיה בסוריה. לפי המשתתפים, ישראל "הבהירה בצורה ברורה וחד משמעית" לצד הטורקי כי היא לא תסבול את הופעת בסיסים טורקיים במרכז סוריה (אזור פלמירה). בתגובה, אנקרה, לפי פקידים ישראליים, הביעה נכונות לדון בתיחום אזורי אחריות ומנגנון תיאום לפעולות כדי למנוע עימות ישיר²². שר החוץ הטורקי האקן פידאן אישר בפומבי כי טורקיה אינה נוטה לעימות עם ישראל בסוריה ומעוניינת במניעת תקריות²³. התקשורת הישראלית מציינת כי עמדה טורקית כזו²⁴ היא תוצאה של אות ברור מישראל. לאחר תקיפות צה"ל על שדות תעופה סוריים שטורקיה הסתכלה עליהם לכוחותיה, אנקרה הסכימה לדיאלוג. "אנחנו לא רוצים מלחמה חדשה, במיוחד עם חברה בנאט"ו", מצטטים מקורות ישראליים פקידים טורקיים. כך, התפקיד המתווך של אזרבייג'ן והמגעים הדיפלומטיים בין ירושלים לאנקרה הפכו לניסיון לפרק מתיחויות חדשות: המדינות מחפשות פשרה שתאפשר לטורקיה לשמור על כבוד בסוריה תוך הבטחת ביטחון ישראל. המגעים בבאקו, לפי הפורטל הרוסי וסטי, הסתיימו ללא פריצת דרך קונקרטי, אבל הצדדים הסכימו להמשיך בדיאלוג לאחר חג הפסח.

יוזמות טורקיה בזירה הבינלאומית

במקביל, אנקרה נוקטת צעדים דיפלומטיים לחיזוק מעמדה כמתווכת אזורית. ב-11 באפריל 2025 נפתח בטורקיה פורום אנטליה הדיפלומטי, אליו הוזמן גם הנשיא הסורי החדש אחמד אל-שראע (מנהיג המורדים לשעבר מ.HTS-)

²⁰ blogs.timesofisrael.com

²¹ [ynet.co.il](https://www.ynet.co.il)

²² [ynetnews.com](https://www.ynetnews.com)

²³ ria.ru

²⁴ vesty.co.il

היה צפוי שארדואן ייפגש עם אל-שראע כדי לדון בפריסת בסיסים טורקיים בסוריה. הצעד הזה מראה על רצונה של אנקרה למלא תפקיד של מנחה בהסדרים הסוריים שלאחר המלחמה, ומציבה את עצמה לא רק כצד לסכסוך אלא גם כמתווכת.

בנוסף, טורקיה משתתפת באופן פעיל בפורומים אסלאמיים ובינלאומיים בנושא הפלסטיני. ארדואן קורא בקביעות להפסקת אש מיידית בעזה ולמשלוח סיוע הומניטרי, ומציע את שירותיה של טורקיה במשא ומתן²⁵.

משרד החוץ הטורקי השתתף בתיאום מאמצים עם קטר ומצרים להפוגה זמנית לשחרור חטופים מעזה (כפי שהוזכר בתקשורת הישראלית בציטוט מקורות זרים)²⁶.

עם זאת, מנקודת המבט של השיח הישראלי, המניע האמיתי של אנקרה ביוזמות הללו הוא לשפר את תדמיתה ולחזק השפעה בקרב מדינות מוסלמות.

כפי שכותב הג'רוזלם פוסט, טורקיה מנסה לתמרן: מצד אחד נשמעות "נאוים לוחטים" נגד ישראל, מצד שני אנקרה מנסה לא לשבור לחלוטין עם וושינגטון ונאט"ו, ונצמדת ל"ריאליזם זהיר" בפעולות²⁷.

עם זאת, מאמצי התיווך של טורקיה לא הביאו עדיין תוצאות ניכרות: ישראל עדיין סומכת יותר על מתווכים מסורתיים (קטר, מצרים, ארה"ב) כשמדובר בנושאי עזה, והדיאלוג עם אנקרה מוגבל לנושא סוריה ומניעת עימות ישיר.

²⁵ reuters.com

²⁶ aa.com.tr

²⁷ newarab.com

לחץ כלכלי ויחסי סחר עם ישראל

החרם הסחר הטורקי וכישלונו

במהלך מלחמת 2023-24, טורקיה ניסתה ללחוץ על ישראל מבחינה כלכלית. בנובמבר 2023, אנקרה החזירה את שגרירה, ובאפריל 2024 הכריזה על השלב הראשון של חרם סחר, שאסר על יצוא לישראל של 54 קטגוריות מוצרים (בעיקר חומרי בניין ומוצרים תעשייתיים)²⁸.

במאי 2024, האיסור הורחב להשעיה מלאה של יצוא לישראל "עד להקמת הפסקת אש קבועה בעזה"²⁹. עם זאת, כפי שמראים מחקרים ישראליים, לחרם הזה הייתה השפעה מוגבלת.

לפי בנק ישראל, מוצרים טורקיים היוו כ-6.3% מהיבוא הישראלי (5.3 מיליארד דולר ב-2023). טורקיה הייתה ספקית משמעותית של מלט, ברזל ופלדה, כמו גם יעד פופולרי לתיירים ישראליים (824,000 ביקורים ב-2022). עם זאת, הכלכלה הישראלית הסתגלה במהירות לחרם: נמצאו ספקים אלטרנטיביים, ואפילו החלפת המלט הטורקי לא הובילה לעלויות מחירים ניכרות (חומרי בניין מיובאים עלו בפחות מ-1%).

בנק ישראל הדגיש בדוח מרץ 2025: "השפעת החרם הטורקי על יבוא ומחירים הייתה מוגבלת". המקרה הזה מדגים כי "מנגנוני שוק פועלים ומדיניות סחר ליברלית מבטיחים ביטחון כלכלי, וקשה למדינה בודדת להשתמש בהגבלות סחר כנשק פוליטי".

פתיחות כלכלית וגיוון מקורות יבוא אפשרו לישראל לעמוד בחרם הטורקי כמעט ללא כאב, במקום ללכת בדרך של פרוטקציוניזם. התקשורת העסקית הישראלית (למשל, מקור ראשון) כותבת ישירות שארדואן נכשל: לחרם הטורקי הייתה השפעה כמעט אפסית על ישראל.

המחווה הפוליטית של אנקרה

הפרשנות הישראלית מציינת כי ההחלטה להטיל חרם הייתה במידה רבה בעלת אופי סמלי-פוליטי. טורקיה ביקשה להדגים מנהיגות בהגנה על הפלסטינים, והאשימה את ישראל בפשעי מלחמה.

כאשר בנובמבר 2023 ישראל סירבה לאפשר למטוסים טורקיים עם סיוע הומניטרי להגיע ישירות לעזה, אנקרה השתמשה בזה כעילה להכריז על מלחמת סחר נגד ישראל³⁰.

עם זאת, עד תחילת 2025, טורקיה עצמה החלה לדבר על האפשרות לשקם את הסחר - כאשר הלחימה בעזה דעכה. למשל, פקידים טורקיים סימנו כי הם יחדשו יצוא לישראל אם הפסקת האש תהפוך לקבועה³¹.

זה מאשר את המסקנה כי החרם היה אמצעי זמני התלוי בנסיבות פוליטיות פנימיות וברצונו של ארדואן להדגים סולידריות עם עזה.

כתוצאה מכך, מומחים ישראליים מסיקים את המסקנה ההפוכה: במקום אוטורקיה והפחתת סחר עם העולם, כפי שהציעו חלקם לאחר החרם הטורקי, ישראל נהנית מהשמירה על שווקים חיצוניים רחבים. בדיוק זה, לדעתם, שלל מאנקרה את ההזדמנות לגרום נזק רציני - השוק החליף במהירות את היבוא הטורקי האבוד³².

²⁸ makorishon.co.il

²⁹ aljazeera.com

³⁰ modern diplomacy.eu fdd.org

³¹ turkishminute.com presstv.ir

³² makorishon.co.il

מצב יחסי הסחר

עד אביב 2025, הקשרים הכלכליים הישירים בין המדינות נותרו מוגבלים. יבואנים ישראלים התמצאו מחדש ליוון, קפריסין, הודו ושווקים אחרים לחומרי בניין ומוצרים שהגיעו בעבר מטורקיה.

עסקים טורקיים, לפי דיווחים, גם מצאו פרוצדורות - למשל, חלק מהאספקות עברו דרך שטחי הרשות הפלסטינית, תוך עקיפת האיסור הישיר³³.

רשמית, הסחר בין ירושלים לאנקרה נותר בהשגחה. חברות התעופה הטורקיות ומגזר התיירות ספגו הפסדים עקב ירידה חדה בזרם התיירים הישראליים בסוף 2023, למרות שטיסות לא נאסרו רשמית.

עד מאי 2025, על רקע מגעים להפסקת אש, אנקרה דיברה על "החזרת תיירים ישראלים לאתרי הנופש הטורקיים" והפשרת חלק מהחוזים, אבל אלה סיכויים עתידיים.

התקשורת הישראלית מדגישה כי הכלכלה הישראלית הוכיחה חוסן מול הלחץ הטורקי³⁴, ועובדה זו הוכרה אפילו על ידי הצד הטורקי. כך, אנקרה נכשלה להשתמש בקשרי סחר כמנוף השפעה על המדיניות הישראלית - "ריאלפוליטיק" גברה על חרם רגשני", מסכם העיתון העסקי דה מרקר.

³³ middleeasteye.net

³⁴ newarab.comreuters.com

קשרים עם קטר, איראן, "האחים המוסלמים" ואחרים

היווצרות "ציר סוני"

השיח האסטרטגי הישראלי מביע יותר ויותר דאגה מהיווצרות קואליציה אזורית חדשה תחת חסותה של אנקרה. אם בעבר האויב הקיומי העיקרי של ישראל נחשב "ציר ההתנגדות" השיעי בהנהגת איראן, עד 2025, כפי שמציין יינט, הופיע ציר סוני-אסלאמיסטי מסוכן לא פחות בהנהגת טורקיה.³⁵ אנליסטים ישראלים מתארים תרחיש שבו טורקיה תוביל ברית של כוחות קרובים אידיאולוגית: מהיצורים פרוקסי בסוריה החדשה (אסלאמיסטים סונים מהיאית תחריר אל-שאם שעלו לשלטון בדמשק) דרך "האחים המוסלמים" בירדן ועד חמאס וג'האד אסלאמי בעזה. "ברית האחים המוסלמים" כזו הנתמכת על ידי טורקיה וקטר, לדעת ירושלים, עלולה לעקור את הציר השיעי-איראני המסורתי ולהפוך לכוח חדש העוין לישראל. פקידים ישראלים מצביעים ישירות על שיתוף פעולה בין אנקרה לקטר ומדינות אחרות שמחסות את חמאס. כך, שר הביטחון יואב גלנט הזכיר "תיאום בין דוחא לאנקרה" בתמיכה בעזה, והערכות המודיעין הישראלי מסווגות את טורקיה וקטר כתומכות עיקריות ומקלטות למנהיגי חמאס.³⁶ התקשורת הישראלית מדגישה: אנקרה ודוחא פועלות למעשה כחזית מאוחדת, דורשות הגנה על הפלסטינים וממנות תשתית חמאס (קטר ישירות, טורקיה בעקיפין דרך סיוע ומקלט ללוחמים).

יחסי טורקיה עם איראן

למרות שטורקיה מתחרה היסטורית עם איראן על השפעה, בתפיסה הישראלית שתי המדינות הללו מתקרבות ברטוריקה אנטי-ישראלית ומוכנות לשתף פעולה טקטית נגד יריב משותף. במהלך מלחמת 2023, אנקרה גינתה את ישראל באותה חדות כמו טהרן, והתקשורת הטורקית שכפלה האשמות של "רצח עם" ישראלי - בהרמוניה מלאה עם התעמולה האיראנית.³⁷ יותר מכך, בוועידת ארגון השיתוף האסלאמי בסוף 2023, טורקיה ואיראן דרשו כאחד חרם מיידי על ישראל ותמיכה בעזה. מומחים ישראלים מציינים כי טורקיה מאזנת בין המערב לאיראן, שומרת על חברות בנאט"ו תוך התקרבות בו זמנית למוסקבה וטהרן בנושא סוריה. אפיזודה מעניינת התרחשה במרץ 2025: על רקע שמועות על תקיפות ישראליות מסוימות על מתקנים באיראן, ארדואן נפגש עם ראש חמאס איסמעיל הנייה והצהיר כי ישראל "לא צריכה להרוויח מחילוקי דעות בין טורקיה לאיראן", וקרא למיקוד מחדש של תשומת הלב העולמית בעזה.³⁸ זה נתפס כאות שאנקרה לא תאפשר לישראלים להסית אותה נגד טהרן ונותרת בסולידריות עם עמדת איראן בנושא הפלסטיני. עם זאת, מקורות ישראלים מציינים: טורקיה נותרת פרגמטית - למשל, היא אינה מאפשרת לאיראן לשלוט לחלוטין בסוריה שלאחר המלחמה, ומעדיפה לקדם את המוגנים שלה שם.

³⁵ [ynetnews.com](https://www.ynetnews.com)

³⁶ fdd.org

³⁷ [jpost.com](https://www.jpost.com)

³⁸ [reuters.com](https://www.reuters.com)

בטווח הארוך, איראן וטורקיה עלולות להתחרות, אבל "ציר השנאה כלפי ישראל" מקרב אותן זמנית. התקשורת הישראלית מעלה קריאות למערב "לא לעצום עיניים לטורקיה" - חברותה של אנקרה בנאט"ו לא מנעה מארדואן להפוך לפטרון משפיע של כוחות אנטי-מערביים ואנטי-ישראליים.

קטר, "האחים המוסלמים" וקשרים אחרים

קטר נתפסת על ידי ישראל כבעלת הברית הקרובה ביותר של טורקיה בתמיכה בחמאס. שתי המדינות מספקות מקלט למנהיגי התנועה: הלשכה הפוליטית של חמאס מחולקת בין איסטנבול לדוחא. פקידים ישראליים קראו בפומבי לקטר "להפסיק לשחק משחק כפול", והצביעו על כך שדוחא מחסה מנהיגי חמאס תוך שימוש בו זמנית כמתווכת במשא ומתן. טענות דומות חלות באותה מידה על טורקיה. יותר מכך, התקשורת הישראלית דיווחה כי לאחר לחץ מסוים על קטר מארה"ב, חלק מהנהגת חמאס עבר מדוחא לאיסטנבול - כלומר טורקיה נותרת הבסיס העורפי האמין ביותר לארגון. מלבד חמאס, אנקרה תומכת היסטורית בתנועות אחרות הקשורות ל"האחים המוסלמים" - בין אם פלגים אסלאמיסטיים בסוריה הנאמנים לטורקיה או הזרוע הפוליטית של התנועה בירדן וביהודה ושומרון. זה מתאים לאסטרטגיה הכוללת של ארדואן של חיזוק גוש פאן-אסלאמיסטי. הפרסום הישראלי דטלי כינה את ארדואן "חליף חדש החולם להוביל את העולם הסוני", המתבטא ביחסיו הקרובים עם האמיר הקטרי, מנהיגי חמאס וסימפטיות ל"האחים המוסלמים" ברחבי המזרח התיכון³⁹.

³⁹ vesti.azjpost.com

מסקנות לישראל

בשיח התקשורתי הישראלי, טורקיה מופיעה יותר ויותר לא רק כמתחרה אזורית, אלא כמרכז אידיאולוגי של קואליציה אלטרנטיבית המאתגרת את ישראל. הקואליציה הזו - הקישור הסוני-אסלאמיסטי אנקרה-דוחא-עזה - נחשבת מסוכנת פוטנציאלית מאוד.

אסטרטגים ישראליים מזהירים כי בעוד קיים איום שיעי (איראן, חיזבאללה), הוא מוחלף באיום סוני חזק לא פחות בהנהגת טורקיה.

בו זמנית, טורקיה, בהיותה חברה בנאט"ו ובעלת מנוף דיפלומטי משמעותי, הרבה יותר קשה לבידוד מאיראן. ירושלים מדגישה כי עדיין קיימים ערוצי תקשורת עם אנקרה - כפי שציין מקור אחד, "טורקיה היא חברה בנאט"ו ובעלת ברית של ארה"ב, יש לנו הזדמנות להעביר אליה מסרים ואפילו להפעיל השפעה מסוימת."

זה מסביר מדוע ישראל אינה מנתקת יחסים לחלוטין: במקום זאת, מתנהל משא ומתן מאחורי הקלעים (באזרבייג'ן ובמקומות אחרים) וארה"ב מועסקת, בניסיון לשמור על טורקיה מעימות גלוי עם ישראל.

עם זאת, הטון הכללי של התקשורת הישראלית ברור: טורקיה של ארדואן נתפסת כאתגר אסטרטגי חדש המבוסס על רשת של בעלי ברית - מקטר ועד תנועות אסלאמיסטיות - המבקשים לערער את עמדתה של ישראל באזור. התפיסה הזו מסבירה מדוע בישראל נשמעים יותר ויותר קולות על הצורך להיות מוכנים "גם לתרחיש הזה - עימות עם טורקיה"⁴⁰ לצד הרתעת איראן.

משקיפים ישראליים מציינים: בתנאים של התרחבות טורקית בסוריה ורטוריקה עוינת בגלוי מאנקרה, התקוות הקודמות לנרמול היחסים עם טורקיה הוחלפו באופן סופי בהכרה באיום חדש ארוך טווח לביטחון המדינה היהודית.

⁴⁰ thesoufancenter.org/rbc.ru